

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра анатомії людини

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
Анатомія людини

Підготовки бакалавра
Спеціальності 091 Біологія
освітньо-професійної програми «Біологія»

Силабус нормативного освітнього компонента «Анатомія людини» підготовки бакалаврів заочної форми навчання галузі знань 09 Біологія, спеціальності 091 Біологія, за освітньо-професійною програмою «Біологія».

Розробник: Апончук Л. С., кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри анатомії людини.

Шевчук Тетяна Яківна, кандидат біологічних наук, доцент кафедри анатомії людини;

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

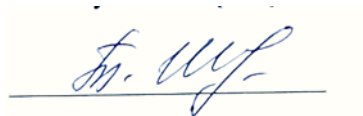

(Теплюк В.С.)

Силабус нормативного освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри анатомії людини

протокол № 1 від 2 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри:

доц. Шевчук Т.Я.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	09 Біологія, 091 Біологія, Біологія Бакалавр	Нормативний
Кількість годин/кредитів 150 /5		Рік навчання – 1-й
		Семестр – 2-ий
ІНДЗ: немає		Лекції – 20 год.
		Лабораторні – 10 год.
		Самостійна робота – 102 год.
		Консультації – 18 год.
	Форма контролю – екзамен	
Мова навчання	Українська	

II. Інформація про викладача

Викладач: Апончук Людмила Степанівна
Науковий ступінь: кандидат біологічних наук
Посада: старший викладач кафедри анатомії людини
Контактна інформація: тел. (067)1737902,
пошта: liudmyla.aponchuk@vnu.edu.ua

Викладач: Шевчук Тетяна Яківна
Науковий ступінь: кандидат біологічних наук
Вчене звання: доцент,
Посада: завідувач кафедри анатомії людини
Контактна інформація: тел. (050)5934490,
пошта: shevchuk.tatyana@vnu.edu.ua

Розклад занять розміщено на сайті Волинського національного університету імені Лесі Українки, <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

Розклад консультацій. Консультації проводяться згідно [розкладу консультацій](#), що розміщений на дошці оголошень кафедри анатомії людини та на сайті кафедри.

Комунікація зі студентами: електронною поштою, на заняттях згідно графіку, за графіком консультацій і відпрацювань, дистанційне навчання Office 365 (Teams).

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу: анатомія людини вивчає форму і будову, походження і розвиток організму людини, його органів та систем. Анатомія передбачає системний опис форми, будови, стану і топографічних взаємовідносин частин і органів тіла з урахуванням їх вікових, статевих і індивідуальних особливостей.

2. Пререквізити: попередньо студент повинен прослухати курси: «цитологія», «гістологія з основами ембріології».

Постреквізити: після закінчення вивчення освітнього компонента знання, уміння і навички здобуті студентами можуть бути корисними для засвоєння курсу «Фізіологія людини і тварин», «Екологічна фізіологія».

3. Метою викладання освітнього компонента «Анатомія людини» є сформулювати наукові уявлення про анатомічні основи функціональної діяльності всіх систем організму людини як єдиного цілого у взаємозв'язку з оточуючим середовищем, розвивати вміння аналізувати будову, топографію, походження органів залежно від виконуваних ними функцій, розуміти об'єднуючу роль нейрогуморальної регуляції у забезпеченні цілісності людського організму, його вікові зміни.

3. Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Анатомія людини» є:

1. Вивчити будову тіла людини, поклавши в основу системний та морфофункціональний принципи його будови, на основі сучасних досягнень макро- і мікроскопічної анатомії (морфології).

2. У процесі вивчення анатомії людини через філо- та онтогенез розглянути індивідуальні, статеві та вікові особливості організму, анатомо-топографічні взаємовідношення органів, вади їх розвитку, розкривши поняття робочих, життєзабезпечуючих та інтегруючих систем організму людини.

3. При вивченні анатомії окремих органів, систем органів та апаратів прививати студентам синтетичне розуміння будови організму в цілому, тобто всебічно розкрити взаємозв'язок і взаємозалежність окремих частин організму.

4. Виробити у студентів наукове уявлення про взаємозв'язок та єдність структури і функції органів людини, їх мінливості в процесі філо- і онтогенезу: показати взаємозв'язок організму з мінливими умовами середовища, вплив праці, фізичної культури, екологічних і соціальних умов на розвиток і будову організму.

5. Розкрити прогресивне теоретичне і практичне значення основних відкриттів в анатомії людини, окреслити історичні етапи розвитку анатомії як науки, відзначивши пріоритет вітчизняних вчених у розвитку різних галузей анатомії людини.

4. Результати навчання (Компетентності)

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК 02. Здатність демонструвати базові теоретичні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей. СК 03. Здатність досліджувати різні рівні організації живого, біологічні явища і процеси. СК 07. Здатність до аналізу будови, функцій, процесів життєдіяльності, онто- та філогенезу живих організмів.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПР 08. Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей. ПР 12. Демонструвати знання будови, процесів життєдіяльності та функцій живих організмів, розуміти механізми регуляції фізіологічних функцій для підтримання гомеостазу біологічних систем. ПР 16. Знати будову та функції імунної системи, клітинні та молекулярні механізми імунних реакцій, їх регуляцію, генетичний контроль; види імунітету та методи оцінки імунного статусу організму.

5. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						Форма і методи контролю /бали
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.		
1	2	3	4	5	6	40 балів	
Змістовий модуль 1. Опорно-руховий апарат.							
Тема 1. Вступ в анатомію людини. Методи дослідження осі, площини.	4	1	-	2	1	УО, Т, ПН / 2+1+0,5	
Тема 2. Скелет як частина опорно-рухового апарату.	6	2	-	3	1		
Тема 3. Скелет тулуба.	7	2	1	3	1		
Тема 4. Череп.	4	1	1	2	-	УО, Т, ПН /	

						2+1+0,5
Тема 5. Скелет верхньої та нижньої кінцівки.	7	1	1	4	1	УО, Т, ПН / 2+1+0,5
Тема 6. Мієлогія.	6	1	-	4	1	УО, Т, ПН / 2+1+0,5
Тема 7. М'язи голови і шиї.	5	-	1	4	-	
Тема 8. М'язи тулуба.	7	2	-	4	1	
Тема 9. М'язи кінцівок.	5	-	-	4	1	
Разом за змістовим модулем 1	51	10	4	30	7	14 балів
Змістовий модуль 2. Нутрощі.						
Тема 10. Вступ до спланхнології.	5	1	-	4	-	УО, Т, ПН / 2+1+0,5
Тема 11. Шлунково-кишковий тракт. Травні залози.	5	-	-	4	1	
Тема 12. Система органів дихання.	7	1	1	4	1	
Тема 13. Система органів сечовиділення.	5	1	-	4	-	
Тема 14. Статева система.	5	-	-	4	1	
Разом за змістовим модулем 2	27	3	1	20	3	3, 5 бали
Змістовий модуль 3. Серцево-судинна та ендокринна система.						
Тема 15. Серцево-судинна система.	3	1	-	2	-	УО, Т, ПН / 2+1+0,5
Тема 16. Серце. Судини малого кола кровообігу.	5	-	1	3	1	
Тема 17. Артерії великого кола кровообігу.	5	1	-	4	-	
Тема 18. Вени великого кола кровообігу. Кровообіг у плода.	5	-	-	4	1	
Тема 19. Лімфатична система, її будова і функції. Органи кровотворення та імунної системи.	7	1	2	3	1	УО, Т, ПН / 2+1+0,5
Тема 20. Залози внутрішньої та змішаної секреції.	5	-	-	4	1	Пр. / 4
Разом за змістовим модулем 3	30	3	3	20	4	11 балів
Змістовий модуль 4. Нервова система та органи чуттів.						
Тема 21. Загальна анатомія нервової системи. Спинний мозок. Спинномозкові нерви.	7	1	1	4	1	УО, Т, ПН / 2,5+1+0,5
Тема 22. Головний мозок.	7	1	1	4	1	УО, Т, ПН / 2,5+1+0,5
Тема 23. Черепномозкові нерви.	4	-	-	4	-	
Тема 24. Провідні шляхи головного і спинного мозку. Поняття про лімбічну та екстрапірамідну системи і ретикулярну формацію.	4	-	-	2	-	
Тема 25. Периферична нервова система. Соматичні сплетення.	4	-	-	4	-	
Тема 26. Вегетативна нервова система. Симпатична і парасимпатична її частини.	6	1	-	4	1	УО, Т, ПН / 2+1+0,5
Тема 27. Органи чуттів. Зоровий аналізатор. Слуховий аналізатор та аналізатор рівноваги.	6	1	-	4	1	
Тема 28. Смаковий і нюховий аналізатор. Шкіра.	4	-	-	4	-	
Разом за змістовим модулем 4	42	4	2	32	4	

Види підсумкових робіт						60 балів
Модульна контрольна робота1						МКР/15
Модульна контрольна робота2						МКР/15
Модульна контрольна робота3						МКР/15
Модульна контрольна робота4						МКР/15
Усього годин		150	20	10	102	18
						100

Методи контролю*: УО – усне опитування, Т – тести, ПН – практичні навички, МКР – модульна контрольна робота, Пр. – презентація.

Теми лабораторних робіт

№	Тема лабораторної роботи	Кількість годин
1	Скелет тулуба, їх сполучення. Череп.	2
	Скелет верхньої та нижньої кінцівок, їх сполучення.	1
2	М'язи голови і шиї.	1
3	Серце, його топографія, будова й фази роботи. Кола кровообігу. Система органів дихання.	2
4	Лімфатична система, її будова і функції. Органи кровотворення та органи імунної системи.	2
5	Спинний і головний мозок.	2
Усього годин		10

6. Завдання для самостійного опрацювання

- Клітина – основна структурно-функціональна одиниця живої матерії.
- Основні життєві властивості клітин. Неклітинні форми живої речовини.
- Поняття про тканини та їх класифікації.
- Характеристика епітеліальної, сполучної, м'язової та нервової тканин.
- Єдність організму і середовища, форми і функції соціального і біологічного в еволюційному та індивідуальному розвитку організму.
- Короткі історичні відомості вчення про клітину.
- Поняття про орган, систему органів, апарат, організм як ціле.
- Поняття про сом, внутрішні органи і анатомічні шляхи нейрогуморальної регуляції. Цілісність організму.
- Внутрішньоутробний період розвитку людини. Розвиток зародкових листків і осьових органів.
- Розвиток кістки як органа, її ріст та регенерація. Вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на ріст і розвиток кісток.
- Вікові особливості кісток. Різниця в будові дитячої, юнацької, дорослої та старечої кісток.
- Вікові, статеві і індивідуальні особливості з'єднань кісток Спадковість і середовище.
- Визначення анатомії і її місце в системі біологічних наук. Методи вивчення анатомії.
- Основні етапи в історії розвитку анатомії людини, їх представники.
- Фізіологічні вигини хребта, їх функціональне значення. Поняття про сколіоз.
- Череп, характеристика в цілому, його відділи, статеві і вікові особливості.
- Топографічні утвори черепа. Черепні ямки. Очна ямка. Носова порожнина. Носові ходи. Скронева та підскронева ямки. Крилопіднебінна ямка. Контрфорси черепа.
- Огляд рухів у суглобах верхньої та нижньої кінцівок навколо основних осей обертання.
- Класифікація м'язів, їх робота.
- М'язи голови, їх класифікація і характеристика. Особливості будови м'язів.
- М'язи шиї, їх класифікація і характеристика.
- М'язи спини, їх класифікація і характеристика.
- М'язи грудей, їх класифікація і характеристика.
- М'язи живота, їх класифікація і характеристика.

25. Дихальні м'язи, їх класифікація і характеристика. Діафрагма.
26. М'язи плечового поясу та плеча, їх класифікація і характеристика.
27. М'язи передпліччя та кисті, їх класифікація і характеристика.
28. М'язи таза, їх класифікація і характеристика.
29. М'язи стегна, їх класифікація і характеристика.
30. Постава і її види в світлі анатомо-фізіологічної характеристики.
31. Класифікація систем організму, будова, функція.
32. Вікові зміни серця: будова, положення, функції.
33. Вікові зміни лімфатичної системи.
34. Очеревина. Парієтальний та вісцеральний листки очеревини. Утвори очеревини: брижі, зв'язки, сальники. Порожнина очеревини. Функціональне значення очеревини.
35. Промежина. М'язи та фасції промежини.
36. Вплив фізичних вправ на дихальну систему.
37. Розвиток нервової системи – елементи філо- і онтогенезу.
38. Оболонки спинного мозку. Спинномозкова рідина, її склад і функції.
39. Провідні шляхи головного і спинного мозку.
40. Рефлекс. Проста і складна рефлекторні дуги.
41. Соматичні сплетення (шийне, плечове, поперекове, крижово-куприкове), їх принцип формування та область іннервації.
42. Світло заломлюючі середовища ока. Апарат акомодатії і порушення зору.
43. Шлях зорового аналізаторів.
44. Спіральний кортіїв орган. Механізм сприйняття звуку.
45. Шлях слухового та вестибулярного аналізаторів.
46. Шлях нюхового і смакового аналізаторів. Шкірний аналізатор.
47. Вплив андрогенів на силовий потенціал м'язів.
48. Гормони мозкового шару наднирникових залоз та їх участь у регуляції стресових ситуацій організму.
49. Роль гіпоталамо-гіпофізарної системи при формуванні біоритмів у спортсменів та нетренованих людей.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Курс передбачає роботу в колективі. Середовище в аудиторії є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії.

Відвідування занять є обов'язковим. Якщо з об'єктивних причин заняття пропущене, то здобувач зобов'язаний відпрацювати його самостійно у системі Office 365 (Teams), де зможе ознайомитись з навчально-методичними матеріалами до лабораторних робіт. За методичними рекомендаціями виконати лабораторну роботу. Пропущений модульний зріз також можна відпрацювати у Office 365 (Teams).

За об'єктивних причин навчання може відбуватись в дистанційному режимі. У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання курсу відбувається в команді освітнього середовища Microsoft Teams (Office 365) відповідно до [Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#) та додаткових розпоряджень ректорату.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не увійшли до лекційного курсу, або ж були розглянуті коротко. Завдання для самостійного опрацювання входять в структуру лабораторних занять та оцінюються в процесі поточного контролю на лабораторних заняттях під час вивчення відповідних тем, а також під час модульної контрольної роботи.

Політика щодо неформальної, інформальної та дуальної освіти. У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн- курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості годин, відповідно до [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#) .

У випадку дуальної форми здобуття освіти зарахування результатів такого навчання здійснюється згідно [«Положення про підготовку студентів у Волинському національному університеті імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти»](#) на основі тристороннього договору між закладом освіти, суб'єктом господарювання і здобувачем освіти.

Політика щодо академічної доброчесності. Надавач освітніх послуг і здобувач освіти мають дотримуватись [ст. 42 Закону України «Про освіту»](#). Усі здобувачі освіти повинні ознайомитись із основними положеннями [Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#) та [Ініціативою академічної доброчесності та якості освіти – Academic IQ](#).

На лабораторних заняттях під час усного опитування, під час написання тестів і модульної контрольної роботи та під час підсумкового оцінювання здобувачам дозволяється користуватись лише муляжами, натуральними препаратами та схемами. Списування під час поточного контролю та під час здачі іспиту заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Використання гаджетів та персональних комп'ютерів передбачено під час дистанційного навчання та проходження online тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Лекційний матеріал і лабораторні роботи зі змістового модуля 1 мають бути виконані до проведення модульного зрізу 1. У випадку невиконання лабораторних робіт і не відпрацювання відповідного лекційного матеріалу здобувач не допускається до написання модульного зрізу 1. Відповідно подібні вимоги і до виконання лабораторних робіт і відпрацювання лекцій до модулів 2-3. Після отримання оцінок за поточний і проміжний контроль знань здобувач освіти допускається до складання іспиту. Якщо здобувач набрав 75 балів і більше, іспит може бути зарахований автоматично; якщо набрав менше 75 балів – складає іспит. Терміни проведення іспиту визначаються [розкладом екзаменаційної сесії](#).

У разі не складання іспиту, здобувач може перездати його двічі. Розклад ліквідації академічної заборгованості передбачений [розкладом екзаменаційної сесії](#).

V. Підсумковий контроль

Форма підсумкового контролю успішності навчання – **екзамен**. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

Якщо здобувач освіти набирає 75 балів і більше, іспит може бути зарахований автоматично. Якщо під час навчання здобувачем набрано менше 75 балів, він складає екзамен у формі усного опитування. При цьому на екзамен виноситься 60 балів, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Екзаменаційний білет включає чотири теоретичні питання із переліку питань для підготовки до екзамену взяті з різних тем курсу. Відповідь за кожне з екзаменаційних питань оцінюється максимально в 15 балів.

Для успішної здачі екзамену потрібно набрати не менше 75 балів і більше за 100-бальною шкалою. У відомості та індивідуальному навчальному плані здобувача освіти в графі «оцінка за національною шкалою» проставляється загальна кількість балів (максимально – 100), яку здобувач освіти отримав разом за поточний контроль (40 балів) та підсумковий контроль (60 балів).

Питання для підготовки до підсумкового контролю (екзамену):

1. Визначення анатомії і її місце в системі біологічних наук. Методи вивчення.
2. Основні етапи в історії розвитку анатомії людини, їх представники.
3. Поняття про основні стадії розвитку організму. Вікова періодизація.
4. Поняття про органи, системи органів і апарати. Організм як єдине ціле.
5. Визначення і роль скелета. Будова кістки як органа, її хімічний склад та фізичні властивості.
6. Класифікація кісток скелета, їх будова, ріст.
7. З'єднання кісток, їх види. Класифікація неперервних з'єднань.
8. Суглоби, їх будова і класифікація.
9. Анатомія хребта, будова і з'єднання окремих хребців між собою і з черепом. Рухи.
10. Будова грудної клітки і її функціональне значення. З'єднання кісток грудної клітки. Вікові і статеві особливості.

11. Череп, характеристика в цілому, його відділи, статеві і вікові особливості.
12. Кістки лицевого черепа і їх з'єднання.
13. Кістки мозкового черепа і їх з'єднання.
14. Скелет верхньої кінцівки, його відділи. Будова і з'єднання кісток плечового поясу.
15. Будова і з'єднання кісток вільної верхньої кінцівки.
16. Скелет нижньої кінцівки, його відділи. Будова і з'єднання кісток тазового поясу.
17. Таз в цілому, його будова, з'єднання, розміри таза, статеві і вікові особливості.
18. Будова і з'єднання кісток вільної нижньої кінцівки.
19. М'язові тканини, їх класифікація, будова і функції.
20. Скелетний м'яз як орган, його будова, функція і розвиток в онтогенезі. Допоміжний апарат.
21. Класифікація м'язів, їх робота.
22. М'язи спини, їх класифікація і характеристика.
23. М'язи грудей, їх класифікація і характеристика.
24. М'язи живота, їх класифікація і характеристика.
25. Дихальні м'язи, їх класифікація і характеристика. Діафрагма.
26. М'язи голови, їх класифікація і характеристика. Особливості будови м'язів.
27. М'язи шиї, їх класифікація і характеристика.
28. М'язи плечового поясу та плеча, їх класифікація і характеристика.
29. М'язи передпліччя та кисті, їх класифікація і характеристика.
30. М'язи таза, їх класифікація і характеристика.
31. М'язи стегна, їх класифікація і характеристика.
32. М'язи гомілки та стопи, їх класифікація і характеристика.
33. Постава і її види в світлі анатомо-фізіологічної характеристики.
34. Класифікація систем організму, будова, функція.
35. Травна система, її функціональне значення і розвиток.
36. Ротова порожнина, її органи, будова і функції.
37. Глотка, її топографія, будова і функції.
38. Стравохід, його будова і функції.
39. Шлунок, його топографія, будова і функції.
40. Тонка кишка, її топографія, відділи, будова і функції.
41. Товста кишка, її топографія, відділи, будова і функції.
42. Травні залози, їх класифікація і функція.
43. Печінка, її топографія, будова і функціональне значення.
44. Підшлункова залоза, її топографія, будова та екзокринна функція.
45. Слинні залози, їх топографія, класифікація, будова і функції.
46. Очеревина, її морфологічна характеристика.
47. Система органів дихання, її відділи, будова, функції і розвиток.
48. Носова порожнина, її топографія, будова і функції. Приносіві пазухи, їх з'єднання з носовими ходами.
49. Гортань, її топографія, будова і функції.
50. Трахея, бронхи, їх топографія, будова і функції.
51. Легені, їх топографія, будова і функції. Бронхіальне і альвеолярне дерево легень.
52. Середостіння, його класифікація і органи.
53. Сечовидільна система, її будова, функціональне значення і розвиток.
54. Нирки, їх топографія, будова і функції.
55. Сечовидільні шляхи (сечовід, сечовий міхур, сечівник).
56. Місце вироблення і шляхи виведення сечі.
57. Загальний огляд чоловічих і жіночих статевих органів, їх класифікація і розвиток.
58. Чоловічі зовнішні статеві органи.

59. Внутрішні чоловічі статеві органи.
60. Місця вироблення і шляхи виведення сперми.
61. Зовнішні жіночі статеві органи.
62. Яєчник, його будова, топографія. Циклічні і вікові зміни яєчника.
63. Матка. Маткові труби. Піхва.
64. Промежина, анатомічні відділи, морфологічна характеристика.
65. Серцево-судинна система, її морфологічна характеристика.
66. Анатоμο-функціональна характеристика судинного русла.
67. Топографія і морфологія серця. Проекція серця на грудну клітку.
68. Гістологічна будова стінки серця. Особливості міокарда. Перикард.
69. Провідна система серця, її функціональне значення.
70. Кровообіг та іннервація серця.
71. Кола кровообігу, їх функціональне значення.
72. Порівняльна анатоμο-функціональна характеристика артерій та вен.
73. Судини мікроциркуляторного русла. Чудесна венозна і артеріальна сітки.
74. Анастомози та колатеральний кровообіг.
75. Топографія, відділи та гілки аорти.
76. Верхня порожниста вена.
77. Нижня порожниста вена
78. Вена воріт печінки.
79. Кровообіг та лімфовідтік голови.
80. Кровообіг головного і спинного мозку /кола Вілізія та Захарченко/, венозний відтік від мозку.
81. Кровообіг та лімфовідтік від органів ділянки шиї.
82. Кровообіг та лімфовідтік від стінок грудної клітки.
83. Кровообіг та лімфовідтік від органів дихання.
84. Кровообіг та лімфовідтік від органів середостіння.
85. Кровообіг та лімфовідтік від стінки черевної порожнини і стінок таза.
86. Кровообіг та лімфовідтік від шлунка, підшлункової залози, печінки, селезінки.
87. Кровообіг та лімфовідтік від тонкої кишки.
88. Кровообіг та лімфовідтік від товстої кишки.
89. Кровообіг та лімфовідтік від сечового міхура.
90. Кровообіг та лімфовідтік від нирок і сечоводів.
91. Кровообіг та лімфовідтік від внутрішніх жіночих статевих органів.
92. Кровообіг та лімфовідтік від зовнішніх жіночих статевих органів.
93. Кровообіг та лімфовідтік від внутрішніх чоловічих статевих органів.
94. Кровообіг та лімфовідтік від зовнішніх чоловічих статевих органів.
95. Кровообіг та лімфовідтік від верхньої кінцівки. Поверхнева і глибока долонні дуги.
96. Кровообіг та лімфовідтік нижньої кінцівки. Артеріальні сітки великих суглобів.
97. Кровообіг та лімфовідтік від ендокринних залоз.
98. Кровообіг плода.
99. Склад та функції лімфи, лімфоутворення.
100. Загальна характеристика лімфатичної системи, її функції.
101. Судинне русло лімфатичної системи. Характеристика лімфатичних капілярів, судин, стовбурів та проток.
102. Парні лімфатичні стовбури, їх морфофункціональна характеристика.
103. Лімфатичні стовбури, їх морфофункціональна характеристика.
104. Анатоμο-функціональна характеристика правої лімфатичної протоки та грудної лімфатичної протоки.

105. Морфофункціональна характеристика лімфатичного вузла. Класифікація вузлів.
106. Центральні органи імуногенезу.
107. Периферичні органи імуногенезу.
108. Топографія та анатомо-морфологічна характеристика вилочкової залози /тимусу/.
109. Лімфоїдні вузлики внутрішніх органів.
110. Кровотворні органи та органи імуногенезу, їх класифікація.
111. Загальна характеристика ендокринних залоз.
112. Схема імуногенезу. Гуморальний та клітинний імунітет.
113. Селезінка.
114. Вилочкова залоза.
115. Нервова система, її будова і функціональне значення.
116. Нейрони, їх будова, топографія і класифікація.
117. Спинний мозок, його топографія, будова і функції. Поняття про сегмент.
118. Спинномозковий нерв, його будова.
119. Поняття про рефлекторну дугу. Міжреберні нерви.
120. Шийне соматичне нервове сплетення, область іннервації.
121. Поперекове соматичне нервове сплетення, область іннервації.
122. Крижово-куприкове соматичне нервове сплетення, область іннервації.
123. Принцип соматичної іннервації органа.
124. Оболонки мозку. Місця вироблення та шляхи циркуляції мозкової рідини.
125. Будова і розвиток центральної нервової системи.
126. Відділи головного мозку, їх топографія, будова і функції.
127. Похідні ромбовидного мозку (мозочок, міст, довгастий мозок).
128. Середній мозок. Підкіркові центри.
129. Проміжний мозок. Гіпоталамус.
130. Анатомо-функціональна характеристика епіфіза та гіпофіза.
131. Кінцевий мозок. Поняття про стріопалідарну та лімбічну систему.
132. Великі півкулі головного мозку, їх будова і функції (частки, борозни, закрутки).
133. Кора великих півкуль головного мозку, її будова і функціональне значення. Поняття про кірковий аналізатор .
134. Вегетативна нервова система, її класифікація, будова і функції.
135. Відмінності соматичної нервової системи від вегетативної.
136. Симпатична частина вегетативної нервової системи, її будова і функції.
137. Парасимпатична частина вегетативної нервової системи, її будова і функції.
138. Відмінності симпатичної нервової системи від парасимпатичної.
139. Принцип вегетативної іннервації органів.
140. Черепномозкові нерви, їх класифікація, вихід на основі мозку, черепа.
141. Чутливі нерви, їх ядра, ділянка іннервації.
142. Рухові нерви, їх ядра, ділянка іннервації.
143. III, V пари черепномозкових нервів, їх ядра, ділянка іннервації.
144. VII, IX і X пари черепномозкових нервів, їх ядра, область іннервації.
145. Поняття про провідні шляхи, їх класифікація.
146. Загальний принцип будови чутливих шляхів.
147. Загальний принцип будови рухових шляхів.
148. Будова ока, його складові частини.
149. Очне яблуко, ядро і капсула ока, порушення зору (короткозорість, далекозорість, дальтонізм).
150. Допоміжний апарат ока, місця вироблення і шляхи виділення сльози.
151. Зоровий аналізатор (шлях).

152. Зовнішнє вухо, його будова і функції.
153. Середнє вухо, його будова і функції.
154. Внутрішнє вухо, його будова і функції.
155. Слуховий аналізатор (шлях).
156. Шлях рівноваги.
157. Смаковий аналізатор.
158. Нюховий аналізатор.
159. Шкіра, її будова і функціональне значення.
160. Залози внутрішньої секреції, їх класифікація, будова, функції.
161. Гормони, їх класифікація і функція. Гіперфункція та гіпофункція ендокринних залоз.
162. Щитоподібна та прищитоподібні залози, їх топографія, будова, функції.
163. Надниркові залози, їх топографія, будова, функції. Додаткові надниркові залози. Сонний гломус та парааортальні тільця, їх морфофункціональна характеристика.
164. Анатомо-функціональна характеристика залоз змішаної секреції (підшлункова залоза), ендокринна функція.
165. Статеві залози як залози змішаної секреції, їх топографія, будова, ендокринна функції.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним вимогам
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Анатомія людини: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Коцан І. Я. та ін. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки., 2010, 902с.
2. Анатомія опорно-рухового апарату : навчально-методичний посібник. / Пикалюк В. С. та ін. Луцьк: ФОП Іванюк В.П., 2020. 309 с.
3. Анатомія серцево-судинної системи. Органи імуногенезу : навчально-методичний посібник. / Пикалюк В. С. та ін. Луцьк: ФОП Іванюк В.П., 2020. 172 с.
4. Волковой В. А. Анатомія людини: підручник. Харків. : Бурун і К, 2010. 336 с.
5. Нервова та ендокринна системи. Органи чуття: навчально-методичний посібник. / Пикалюк В. С. та ін. Луцьк: ФОП Іванюк В.П., 2020. 297 с.
6. Спланхнологія : навчально-методичний посібник. / Пикалюк В. С. та ін. Луцьк, 2020. 160 с.
7. Human Anatomy. In three volumes. Voloshin M. A. and oth. ; edited by V. H. Koveshnikov. Lviv : «Magnolia», Vol. 2, 2021. 346 p.

Додаткова:

1. Головацький А. С., Черкасов В. Г. Анатомія людини. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: Нова книга, 2016. Т. 1. 368 с. Т. 2. 456 с.
2. Коляденко Г. І. Анатомія людини: Підручник. К.: Либідь, 2001. 384 с.
3. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Під ред. проф. Ю.Б. Чайковського. Львів: Наутілус, 2004. 592 с.

4. Пикалюк В.С., Гринчук В.О., Велемець В.Х., Шевчук Т.Я. Нейроанатомія: Навч. посібник. Луцьк: Надстир'я, 2004. 353с.

Інтернет-ресурси:

1. Збірник 3D атласів з анатомії людини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://medical-club.net/uk/sbornik-3d-atlasov-po-anatomii-cheloveka/>.
2. Збірник 3D атласів з анатомії людини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pomichna.osv.org.ua/zbirnik-3d-atlasiv-z-anatomii-ljudini-03-36-25-07-04-2020/>
3. Анатомія людини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://medical-enc.com.ua/anatomia.htm>
4. Анатомія людини. [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://anatomia.org.ua/>
5. Інтерактивна система візуалізації анатомічних зображень.